

VOLUME II | ISSUE 3 | MARCH-APRIL

2024

Journal of Pedagogical and Psychological Studies

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ISSN: 2181-4066

Available online at www.imfaktor.com

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

II-ЖИЛД, 3-4 СОН

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-II, НОМЕР-3-4

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-3-4

ТОШКЕНТ - 2024

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

№ 3-4 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-4066-2024-3-4>

Бош муҳаррир:

Нишонова З.

– психология фанлари доктори, профессор

Масъул муҳаррир:

Давлатов Ойбек.

– педагогика ф.б.ф.д. (PhD)

Таҳририят аъзолари:

1. Юсупова Хабиба Ирискуловна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
2. Олимов Лазиз Ярашович – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
3. Элов Зиёдулло Сатторович – психология фанлари доктори, доцент
4. Ганжиев Феруз Фурқатович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
5. Мусаева Мухаббат Эшбаевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD), доцент
6. Умаров Баҳром Норбоевич – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
7. Орипова Раънохон Иброхимовна – педагогика фанлари номзоди, доцент
8. Ўринова Феруза Ўлжаевна – педагогика фанлари номзоди, доцент
9. Ниёзова Лутфия Худайбергановна – дефектолог - эксперт
10. Салиева Дилором Абдуллаевна – психология фанлари номзоди
11. Останов Шухрат Шарифович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
12. Рустамов Шавкат Шухратович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
13. Халлокова Максудахон Эргашевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
14. Исмаилова Раъно Нураевна – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
15. Саримова Дилдора Соаталиевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD), доцент
16. Улуғова Шахлола Муслиддиновна – психология фанлари номзоди, доцент
17. Махмудова Зулфия Мехмоновна – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
18. Худайберганов Шухрат Шавкат ўғли – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
19. Исматова Дилафруз Тўймуратовна – психология ф.б.ф.д. (PhD)
20. Улуғова Шахлола Муслиддиновна – психология фанлари номзоди, доцент
21. Махмудова Зулфия Мехмоновна – психология ф.б.ф.д., (PhD)
22. Ўринова Озодахон Ўлжаевна – педагогика ф.б.ф.д., (PhD)
23. Рўзиев Умар Музафарович – психология ф.б.ф.д., (PhD)
24. Останов Жасур Шопиржонович – психология ф.б.ф.д., (PhD)
25. Лола Камоловна Илиева (Бахриддинова) – педагогика фанлари номзоди, доцент
26. Муродова Дурдонахон Райимжон қизи – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)

“Педагогик ва психологик тадқиқотлар” журнали 6 та халқаро маълумотлар базаларида индексланган бўлиб, жорий йил учун UIF 2023 = 8.2 “импакт-фактор” кўрсаткичига эга. Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясининг 2023 йил 24 июлдаги 01-02/1199-сонли хатига мувофиқ ушбу журналда чоп этилган мақолалар хорижий мақолалар сифатида тан олинади.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳар, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор
24-мавзеси, 2/27-уй. Почта индекси 100152. Веб-сайт: www.imfaktor.uz/com

Телефон номер: +99894-410 11 55, **E-mail:** tahririyat@imfaktor.uz

© “ИМФАКТОР Pages” илмий нашриёти, 2024 йил.

© Мўаллифлар жамоаси, 2024 йил.

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

NYUTONOVA Xilola Lochinbekovna
Urganch RANCH texnologiya universiteti
o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.11001024>

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA BEHBUDIY ASARLARINI O'RGATISHNING SAMARADOR USULLARI

ANNOTATSIYA

Umumta'lim maktablarida Behbudiy hayoti va ijodini, dramatik asarlarini o'quvchilarga o'rgatish jarayonida asar tilining tushunarli bo'lishiga, o'quvchilarning yoshini, aqliy salohiyatini, dunyoqarashini inobatga olish zarur. Behbudiy jamiyat taraqqiyoti haqida qanday muammolarni ko'tarib chiqmasin, hammasida tub asos qilib oila bilan maktab o'rtasida yaxshi aloqalarni yo'lga qo'yish yoshlar ta'lim-tarbiyasining negizi deb biladi. Busiz bola tarbiyasini ko'ngildagidek rivojlantirib bo'lmaydi. Mazkur muammo hamon kun tartibida turgan eng dolzarb masala ekanligi bilan ham o'z qimmatini saqlab qoladi. Istiqlolimizni mustahkamlash borasidagi kurashlarimizda biz bu masalani hamisha diqqat markazida saqlab turamiz.

Kalit so'zlar: tarbiya, jaholat, ilmsizlik, ma'naviyat, ma'rifat, ilm, xo'rlik, ta'lim, qiyomat, darbadarlik, asorat, faqirlik, boy, o'quvchi, jinoyat, qotil.

ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСКУССТВА В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

АННОТАЦИЯ

В процессе преподавания жизни и творчества, драматических произведений Бехбуди учащимся общеобразовательных школ необходимо учитывать язык произведения, возраст, интеллектуальный потенциал, мировоззрение учащихся. Бехбуди считает, что установление хороших отношений между семьей и школой является основой воспитания молодежи, какие бы проблемы он ни поднимал по поводу развития общества. Без этого образование детей не может развиваться должным образом. Эта проблема по-прежнему остается наиболее актуальным вопросом повестки дня и сохраняет свое значение. В нашей борьбе за укрепление нашей независимости мы всегда будем держать этот вопрос в центре внимания.

Ключевые слова: образование, невежество, невежество, духовность, просвещение, знание, унижение, воспитание, конец света, лишения, трудности, бедность, богатый, студент, преступление, убийца.

EFFECTIVE METHODS OF TEACHING ARTS IN SECONDARY SCHOOLS.

ANNOTATION

In the process of teaching Behbudi's life and work, dramatic works to students in general education schools, it is necessary to take into account the language of the work, the age, intellectual potential, and worldview of the students. Behbudi believes that establishing good relations between the family and the school is the foundation of youth education, no matter what problems he raises about the development of society. Without it, child education cannot be developed as desired. This problem is still the most urgent issue on the agenda, and it retains its value. In our struggle to strengthen our independence, we will always keep this issue in our focus.

Key words: education, ignorance, ignorance, spirituality, enlightenment, knowledge, humiliation, education, doomsday, hardship, difficulty, poverty, rich, student, crime, murderer.

Hozirda adabiyot o'qitishni o'rta, o'rta maxsus va oliy maktabda tubdan yaxshilash masalasi turli darajalarda qayta-qayta ko'rilayotgani sababi ham shunda. Maktablarda adabiyot o'qitishdan maqsad yozuvchilar va ularning ayrim asarlari haqida o'quvchilarga ma'lumot berish emas, balki ezgu ma'naviyatni shakllantirishdan iboratdir. O'quvchilarda badiiy adabiyotga mehr uyg'otish, adabiyotning sehri olami tilsimini topib berish orqaligina erishish mumkin.

Jamiyat taraqqiyotining bugungi bosqichi komil shaxsni shakllantirishni taqozo etadi. Dramatik asarni tahlilga jalb etishda o'quvchi bir qator qiyinchiliklarga duch keladi. Avvalo, dramatik asarning o'qilishi boshqa turdagi asarlardan tubdan farq qiladi. va muayyan nazariy tayyorgarlikni talab etadi. Shu turdagi tayyorgarlik yo'qligi uchun ham o'quvchilar ko'pincha dramatik asarlarni o'qimaydilar. Uchinchi renessansni barpo etish uchun hozirgi zamonaviy ta'lim tizimiga pedagogik texnologiyalarni joriy etgan holda, o'quvchilar ongiga ta'sir etish mumkin.

O'zbek adabiyoti tarixi uzoq yillik tarixga ega bo'lib, XX-XXI asrlarda o'zbek adabiyoti yangicha yo'nalishlar asosida taraqqiy etdi. Jadidchilik harakati ham adabiyotimiz taraqqiyotiga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Xususan, Behbudiy, Abdulla Avloniy, Fitrat va Cho'lponlarning ijodi adabiyotimiz taraqqiyotida o'ziga xos o'rinni egallabgina qolmay, o'zlikni anglash, milliy uyg'onish g'oyalarini targ'ib etganligi bilan ham e'tiborga loyiqdir.

Behbudiyning ijtimoiy, siyosiy, madaniy, ma'rifiy sohadagi ilg'or qarashlari bilan zamondoshlardan ilgarilab ketganligidadir.

“Padarkush” – birinchi o'zbek milliy dramasi. Asarning yaratilishi tarixi. Behbudiyning jadidchilik harakatiga, uning dasturiga butun ijodi bilan, ayniqsa “Padarkush” dramasi bilan mustahkam poydevor qurib berganligi. Dramada mustamlakachilik siyosati tufayli asrlar davomida jaholatda, qullikda, mu'telikda yashab kelgan xalq fojiasining aks ettirilganligi.

«O'zbek adabiyoti tarixi» uzoq yillik tarixga ega bo'lib, XX-XXI asrlarda o'zbek adabiyoti yangicha yo'nalishlar asosida taqqiy etdi. Jadidchilik harakati ham adabiyotimiz taraqqiyotiga o'z ta'sirini ko'rsatdi. Xususan, Behbudiy, A. Avloniy, Fitrat va Cho'lponlarning ijodi adabiyotimiz taraqqiyotida o'ziga xos o'rinni egallabgina qolmay, o'zlikni anglash, milliy uyg'onish g'oyalarini targ'ib etganligi bilan ham e'tiborga loyiqdir.

Behbudiy 1875 yilda Samarqandda muftiy oilasida tug'ilgan. Yoshligidanoq Arab, Turkiya, Orenburg, Qozon, Moskva, Peterburg safarlarida bo'ldi. U jadidchilik harakati namoyandalaridan bo'lib, Samarqandda yangi usuldagi maktablar ochdi, 1913 yilda «Samarqand» gazetasi va «Oina» jurnalini nashr etishda bosh-qosh bo'ldi, 1911 yilda «Padarkush» dramasini yozib, o'zbek dramaturgiyasiga asos soldi. Behbudiy 1918 yil o'rtalarida «Musulmon ishchi va dehqon sho'rosi» ga maorif xalq komissari bo'ldi.

Turkistonning davlat tili to'g'risidagi dekret loyihasini tayyorlashda jonbozlik ko'rsatdi. «Nashriyoti Behbudiya» nomli nashriyot ochdi. U 1919 yilning bahorida Buxoro amirining Shahrisabzdagi kishilari tomonidan hibsga olinadi va «sho'roning ayg'oqchisi, jadid, sho'roga sotilgan» degan ayblar bilan Qarshi shahrida qatl etiladi. Behbudiy qabriga qayerdaligi noma'lum [1].

«Agar bizning hayotimiz hurriyat va xalq baxt-saodati uchun qurbonlik sifatida kerak bo'lsa, biz o'limni ham xursandchilik bilan kutib olamiz», degan edi Behbudiy vasiyatnomasida. Behbudiy haqli ravishda o'zbek matbuoti hamda pedagogikasining asoschisi sanaladi. «Zarafshon» gazetasi 1922 yilda Behbudiyni «nashri maorif to'g'risida vatanimizning birinchi qahramoni» deyishi bejiz emas. O'z davrining Xoji Muin, Fitrat, Sadridin Ayniy, Cho'lpon kabi san'korlari Behbudiy o'limiga marsiyalar bag'ishladilar [2].

O'quv mashqlari – ta'limning yangi metodi

Mashq– bolalarning hayotiy ehtiyojiga aylangan soha desak xato qilmagan bo'lamiz, chunki mashqning bola tarbiyasidagi o'rni, uning tarbiyaviy ahamiyati katta. Mashq yosh tanlamaydi, deyiladi. Haqiqatan ham, qaysi yoshdagi kishiga biror mashq taklif etilsa, imkoni boricha unga qatnashish xohishini bildiradi. Mashq – faqat mashqning o'zginasi emas. Mashq ta'lim – tarbiyada juda boy imkoniyatlarga ega vosita hamdir. Mashqni yangi pedagogik texnologiyaning eng samarali usullaridan biri sifatida tan olinishi ham uning muhim usul ekanligidan dalolat beradi. Hozirda mashqli texnologiyalar haqida ko'p ma'lumotlar bor. Ko'plab olimlarning bu sohadagi asarlari chop etilgan. Bu kitoblarda mashqli texnologiya imkoniyatlaridan ta'lim – tarbiya sohasida keng foydalanishning metodikasi ishlab chiqilgan. Ayniqsa, fanlarni maktabda va oliy o'quv yurtlarida o'quvchi – talabalarga tushuntirishda uning cheksiz imkoniyatlari borligi ta'kidlanayapti.

Mashqli texnologiyadan foydalanishning asosini talabalarni faollashtiruvchi va jadallashtiruvchi faoliyat tashkil etadi. Mashq olimlar tadqiqotlariga ko'ra, mehnat va o'qish bilan birgalikda faoliyatning asosiy turlaridan biri hisoblanadi.

Psixologlarning ta'kidlashlaricha, mashqli faoliyatning psixologik mexanizmlari shaxsning o'zini namoyon qilish, hayotda o'z o'rnini barqaror qilish, o'zini o'zi boshqarish, o'z imkoniyatlarini amalga oshirishning fundamental ehtiyojlariga tayanadi.

Mashq ijtimoiy tajribalarni o'zlashtirish va qayta yaratishga yo'nalgan vaziyatlarda faoliyat turi sifatida belgilanadi va unda shaxs o'z xulqini boshqarishi shakllanadi va takomillashadi. D.N. Uznadzening ta'rificha, mashq shaxsga xos bo'lgan ichki immanent psixik (ruhiy) xulqi shaklidir.

L.S. Vigodskiy mashqni bolaning ichki ijtimoiy dunyosi, ijtimoiy buyurtmalarni o'zlashtirish vositasi sifatida ta'riflaydi [3].

A.N. Leont'ev mashqga shaxsning hayotidagi amalga oshirib bo'lmaydigan qiziqishlari (manfaatlari)ni xayolan amalga oshirishdagi erkinligi sifatida qaraydi.

Psixologlar ta'kidlaydilarki, mashqga kirishib ketish qobiliyati kishi yoshiga bog'liq emas, lekin har bir yoshdagi shaxs uchun mashq o'ziga xos bo'ladi.

Mashqli faoliyat muayyan funktsiyalarni bajarishga bag'ishlangan bo'ladi. Ular quyidagilar:

- maftunkorlik;
- kommunikativlik;
- o'z imkoniyatlarini amalga oshirish;
- davolovchilik;
- tashxis;
- millatlararo muloqot;
- ijtimoiylashuv;

Tadqiqotchilar nazariy aspektda mashqga faoliyat, jarayon va o'qitish metodi sifatida qaraydilar.

Mashq faoliyat sifatida maqsadni belgilab olish, rejalashtirish va amalga oshirish, natijalarni taxlil qilishni qamrab oladi va bunda shaxs subyekt sifatida o'z imkoniyatlarini to'la amalga oshiradi.

Mashqli faoliyatni motivatsiyalash mashq xarakterining musobaqalashish shartlari, shaxsning o'zini namoyon qila olishi, o'z imkoniyatlarini amalga oshirish ehtiyojlarini qondirishdan kelib chiqadi.

Jarayon sifatida mashq tuzilmasi (G.K. Selevko ta'biricha) quyidagilarni qamrab oladi [4].

- O'ynash uchun olingan rollar;
- bu rollarni ijro etish vositasi bo'lgan mashq harakatlari;
- predmetlarni, ya'ni haqiqiy narsalarni shartli, mashq narsalari o'rnida qo'llash;
- mashq bilish va uning bir qismi (kirish, mustahkamlash, mashq, nazorat) tarzida tashkil etiladi. Mashqlar turli maqsadlarga yo'naltirilgan bo'ladi. Ular didaktik, tarbiyaviy, faoliyatni rivojlantiruvchi va ijtimoiylashuv maqsadlarda qo'llanadi.

- mashqning didaktik maqsadi bilimlar doirasi, bilish faoliyati, amaliy faoliyatida bilim, malaka va ko'nikmalarni qo'llash, umumta'lim malaka va ko'nikmalarni rivojlantirish, mehnat ko'nikmalarini rivojlantirish va kengaytirishga qaratilgan bo'ladi.

A.Tyukov fikricha, har qanday mashq qay tarzda loyihalashtirilishidan qat'iy nazar, ularning har biri quyidagi talablarni bajarishi lozim:

- kasbiy doira imitatsiyasi yaxlitligi, mashq imitatsiyasiga taalluqli bo'lgan tuzilma va jarayonlar asosiy voqelikni aks ettiruvchi umumiy syujet yoki asosiy mavzuga ega bo'lishi lozim;
- mustaqil tashkil etishga yo'nalganligi;
- o'qitishning muammoligi.

A.A. Tyukov mashq davriyligining quyidagi bosqichlarini qayd qiladi:

- vaziyatni va muammolashtirishni tahlil qilish asnosida mashqning asosiy syujet mavzusi bo'yicha mashq ishtirokchisining sermahsul mustaqil ijodiy ishi;
- amaliy guruhlarining ish natijalarini umumiy tanqidiy muhokama qilish;
- mashq jarayoni va ishtirokchilar hatti-harakatlarini reflektiv tahlil qilish;
- yechimni tashkil qilish bosqichi.

Ya.S. Ginzburg va N.M Koryak mashqning quyidagi sotsial-psixologik xususiyatlarini farqlaydi:

- guruh xarakteri;
- yaratuvchilik, shartlilik;
- ramziylik, utilitar bo'lmaslik xarakteri.

Har qanday mashq zamirida umumiy qabul qilingan ta'lim printsiplari, taktikasi yotishi kerak. O'quv mashqlarini yaratish murakkabligini hisobga olgan holda har bir yaratilgan o'quv mashqi barcha arab tili o'qitiladigan maktab, litsey, institutda qo'llash uchun mos bo'lishi kerak. O'quv mashqlaridagi materiallar mazkur kurs rejasiga to'g'ri kelishi kerak hamda o'sha kurs darsligi mazmuniga mos tushishi kerak. O'quv mashqlariga o'quv predmetlari asos qilib olinishi kerak.

O'quv mashqlarini tayyorlashda darslikdagi ma'lumotlar mashq shakliga keltiriladi. O'quv mashqlari talabalarning darsda olgan nazariy bilimlarini amaliy ko'rinishdagi varianti deb aytsa bo'ladi. Bu "sinov maydoni"da sinash va sinalishga tayyor bo'lish uchun talaba o'tilgan barcha o'quv mavzularini mukammal o'zlashtirgan bo'lishi lozim. O'quv mashqlari jarayonida talaba oddiy darsga qaraganda bu mashqga qiziqibroq yondoshadi va bemalol faoliyat ko'rsatadi.

Har bir oliy o'quv yurtida talabalarga qo'yiladigan asosiy talab – mutaxassisligidan ularda malaka va ko'nikma hosil qilishdir. Ayni o'quv mashqlari ana shunday malaka va ko'nikma hosil qilish vositasi, payti hisoblanadi [5].

Pedagogik tajribalar har qanday ta'lim usulini ilmiy asosga ko'taradi. Unga fikrlashning ob'ektiv baholash usuli deb qarash mumkin. Shuning uchun pedagog eksperiment qilish yo'llarini egallashi muhim vazifadir. Alohida ta'kidlash lozimki, mashq avvalo o'qitishning bir usulidir. U talabalarni nazorat qilish quroli, imtihon yoki talabalar uchun jazo emas.

Xuddi shu ma'noda mashqni yaratuvchi va olib boruvchi o'qituvchini shogirdlarini murakkab musobaqalarga tayyorlovchi murabbiy-trenerga qiyos qilsa bo'ladi. U o'z shogirdlarini kelajakdagi musobaqalarda uchrashi mumkin bo'lgan maksimal qiyinchiliklarni yengishga o'rgatadi. Ustoz talabalarda shunday ko'nikmalarni tarbiyalagandagina ular har qanday sinovlarda yaxshi natijalarga erishishlari mumkin. O'qituvchining talabalarda keyinchalik har qanday kasbiy qiyinchiliklarni yengib o'tishdek malakalarni tarbiyalashi kelgusida yaxshi mutaxassis bo'lib yetishishlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi ("Mashqda qiyin bo'lsa, jangda yengil bo'ladi" maqoliga asosan) [7].

Mashqda ishtirok etmoqchi bo'lgan talaba albatta unga tayyorgarlik ko'rish etapini o'tishi lozim. Mashqga eksrompt usulida birdaniga kirishib bo'lmaydi.

Tajriba shundan dalolat beradiki, har qanday tayyorgarlik ko'rilmay o'tkazilgan mashqda uning ishtirokchilarining malakasi va yoshidan qat'iy nazar ular noqulay holatga tushib qoladilar. Shuning uchun mashqni o'quv amaliyotiga tadbiiq qilishdan avval quyidagi pedagogik-psixologik masalalar hal etilishi zarur. Har bir talaba mashqga tayyorgarlik ko'rayotganda quyidagilarni bilishi lozim:

- mashqning maqsadini;
- mashqning vazifasini;
- mashqning rejadagi qaysi mavzuga taalluqliligini;
- avvalgi mashqlarda shakllangan malaka va ko'nikmalarni keyingi mashqlarda ham qo'llay olishi.

O'quvchi va talabalar uchun shunday texnologik mashqlar yaratish kerakki, ular shogirdlarda qiziqish uyg'otsin, ularning ehtiyojlarini qondirsin, ularga tezda singadigan bo'lishi lozim. Har qanday mashqni o'quvchilar ko'rigidan muvofaqiyatli chiqishi maqsad qilinadigan bo'lsa, albatta eksperiment-tajriba, kuzatish olib borilishi zarur. Bunday jarayonda qaysi mashq o'quvchilar talablariga mos kelgan, kelmaganligi aniqlanadi. O'quvchilar e'tiborini qozonaolmaydigan "sun'iy mashqlar" shogirdlar vaqtini behudaga olmasligi kerak. Shuning uchun muayyan talabalar guruhi yoqtiradigan mashqlarni, ularning yuraklarini haqiqiy jizzillatadigan mashqlar topmoq lozim. Bu mezonga to'g'ri keladigan mashqlar darajasini o'qituvchi tomonidan o'tkaziladigan tajribalar aniqlab beradi [6].

O'quvchilarga shu kabi ma'lumotlarni yetkazishda «*Sirli rishta*» mashqidan foydalanish mumkin. Mashqning boshida o'qituvchi bu mashqning vazifasini tushuntiradi. Mashqga avvaldan tayyorgarlik ko'riladi. Mashqga kerak bo'lgan 4-5 xil rangdagi iplar hozirlanadi. Masalan, 10 ta qizil rangdagi ipning har biriga bittadan jami 10 ta Behbudiyning hayoti va ijodiga oid savollar yozilgan karton yoki qalin qog'oz ulab qo'yiladi. 4 xil ipga 10 tadan savol yozilgan qog'oz bilan birlashtirilsa, jami 40 ta savollar to'planadi. Iplarning ikkinchi uchi tortish uchun tayyorlab qo'yiladi. Savollar yozilgan qog'ozlar did bilan yasalgan bir qutining ichiga joylashtiriladi. Mashq boshlanadi. O'quvchilar stol ustidagi qutidan chiqib turgan 4 xil rangdagi iplarning to'rttala xilidan bittadan tortadilar va ana shu 4 ta savolni olib joylariga o'tiradilar va ular o'z guruh a'zolari bilan har bir savolning javobini topish, mushohada qilish va uni sharhlab berish uchun tayyorgarlik ko'radilar. Agar tortilgan ipning o'rtasida tugun bo'lsa, o'sha guruh 5 ball yo'qotgan bo'ladi. Agar javob berish jarayonida har bir savolning javobi alohida ma'lumotlar bilan to'ldirib borilsa, bu ish maqtovg'a sazovor bo'ladi.

Shuni ham alohida qayd etish lozimki, Behbudiy o'zbek dramaturgiyasini boshlab berish bilan birga, o'zbek teatrshunosligiga ham asos solgan. Behbudiy mamlakatimizda birinchilardan bo'lib teatrning muhim tarbiyaviy-estetik ahamiyatini chuqur idrok etgan. Teatr san'atining xalqimiz ma'naviy-madaniy hayotida mustahkam o'rin egallashi, Turkistonda milliy teatr yaratish uchun jonkuyarlik qilgan.

IQTIBOSLAR. ЧОСКИ. REFERENCES

1. O‘zbekiston Respublikasi Farmoni «Xalq so‘zi» gazetasi 1998 yil 29-oktyabr.
2. Behbudiy. «Padarkush» dramasi. «Sharq yulduzi» jurnali 1989 yil 7-son.
3. Qosimov Begali, Yusupov Sharif va boshqalar. Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti. Toshkent. «Ma’naviyat» 2004.
4. Aliyev Ahmad Istiqlol va adabiy meros. Toshkent «O‘zbekiston» 1997y.
5. Said Ziyo. Tanlangan asarlar Toshkent 1974 y.
6. Xo‘jayev Fayzulla. Tanlangan asarlar. 1-Tom 84 bet. 1992y.
7. Internet materiallari. www.google.uz.
8. Internet materiallari. www.yandex.uz.
9. Ziyonet.uz Kutubxona.

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

II-ЖИЛД, 3-4 СОН

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-II, НОМЕР-3-4

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-3-4

«Педагогик ва психологик тадқиқотлар» электрон журнали 2022 йил 22 декабрь куни № 054834-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz